

WYBRANE ZASADY INTERPUNKCJI POLSKIEJ

(na podstawie *Słownika ortograficznego*, wyd. Buchmann, Warszawa 2010)

KROPKA

Kropkę stawiamy:

- a) na końcu wypowiedzenia oznajmującego (zdania lub równoważnika zdania);
- b) po liczebnikach porządkowych pisanych cyfrą arabską, np. 5. (*piąty*)
- c) po skrótce, którego ostatnia litera nie jest jednocześnie ostatnią literą skracanego wyrazu, np. *inż.* (inżynier)
(**ważne:** gdy ostatnia litera skrótca jest jednocześnie ostatnią literą wyrazu, po skrótce nie stawiamy kropki, np. *mgr* – magister, *nr* – numer)

Uwaga! Jeżeli skrót, używany w odniesieniu do mężczyzn, dotyczy innej formy niż mianownikowa, stawiamy kropkę na końcu, ponieważ ostatnia litera skrótca nie jest wtedy ostatnią literą skracanego wyrazu.

Kropki nie stawiamy:

- a) na kartach tytułowych książek;
- b) po tytułach rozdziałów i podrozdziałów;
- c) po nagłówkach;
- d) po liczebnikach głównych;
- e) po liczebnikach porządkowych pisanych cyframi rzymskimi;
- f) po liczebnikach oznaczających godzinę;
- g) między składnikami daty, gdy miesiąc pisany jest cyfrą rzymską lub słownie;
- h) po tekstach umieszczonych na plakatach, afiszach, wizytówkach;
- i) po skrótowcach (np. PKP)
- j) po skrótach jednostek miar i wag, rodzimych jednostek monetarnych;
- k) po skrótach, których ostatnia litera jest jednocześnie ostatnią literą skracanego wyrazu, np. *dr* (doktor).

ŚREDNIK

Średnik stawiamy w celu oddzielenia samodzielnych części wypowiedzenia, w miejscach, w których oddzielenie kropką byłoby zbyt silne, a oddzielenie przecinkiem niewystarczające (średnik często stosuje się przy wymienianiu w podpunktach, w definicjach encyklopedycznych).

PRZECINEK

Przecinek stawiamy:

- a) między zdaniami składowymi zdania złożonego w celu:
- oddzielenia zdania nadrzędnego od podrzędnego,

Uwaga!

Należy pamiętać o obustronnym zamykaniu przecinkiem zdania podrzędnego, gdy jest ono wplecione w zdanie nadrzędne, np. *Książka, którą mi pożyczyłeś, była bardzo ciekawa;*

- oddzielenia fragmentu zdania zawierającego imiesłów przysłówkowy, np. **Idąc** ulicą, spotkałem kolegę;
- oddzielenia połączonych bezspójnikowo członów zdania złożonego współrzędnie, np. *Wstał, wziął płaszcz, nacisnął klamkę;*
- oddzielenia połączonych spójnikiem członów zdania złożonego współrzędnie przeciwstawnego;

b) przed członami dopowiedzianymi, wtrąconymi,

Uwaga!

Należy pamiętać o obustronnym zamykaniu przecinkiem dopowiedzeń i wtrąceń;

- c) przed powtórzonym spójnikiem, np. *Ani nie pojadę w góry, ani nad morze;*
- d) między połączonymi spójnikowo członami przeciwstawnymi, wynikowymi i synonimicznymi zdania pojedynczego, np. *mały, ale silny; stróż prawa, czyli policjant;*
- e) gdy wymieniamy – między jednorodnymi i równorzędnymi częściami zdania, pomiędzy którymi nie ma spójnika, np. *szczupła, smukła kobieta;*
- f) przed przykładowym wyliczeniem, np. *Zwierzęta leśne, jak sarny, dziki;* przed wyrazami w wołaczu, np. *Witaj, Aniu! Podejdź do mnie, Adasiu.* (jednak nie zawsze, np. *Droga Aniu*)
- g) Przecinek stawia się po wyrazach wyrażających okrzyk: **ach, hej, halo, o, ho, oj**, np. *Oj, jak mnie boli głowa.*

Przecinka nie stawiamy:

- a) między członami zdania złożonego połączonymi spójnikowo;
- b) między nierównorzędnymi częściami zdania, np. *pierwszy powojenny film, rano na dworcu kolejowym;*
- c) w celu oddzielenia przydawek wyznaczających zakres określanego rzeczownika, np. *kierowcy udający się w stronę Sopotu.*

SPÓJNIKI, PRZED KTÓRYMI STAWIAMY PRZECINEK:

- Rozdzielamy przecinkami zdania współrzędne połączone następującymi spójnikami:
 - a) **przeciwstawnymi: a, ale, i (gdy powtarza się w zdaniu), lecz, jednak, jednakże, zaś, wszakże, owszem, natomiast, tylko, tylko że, dlatego że, mimo że, chyba że, jedynie, przecież, raczej, tymczasem, za to**

Uwaga: w połączeniach dwóch spójników jak "dlatego że", "chyba że", "mimo że" nie stawiamy przecinka przed "że", lecz przed całym wyrażeniem, np. *Zrobił to, mimo że był chory.*

b) **wynikowymi: więc, dlatego, toteż, to, zatem, wobec tego, skutkiem tego, wskutek tego**

Uwaga! Stawiamy przecinek przed wyrazami: **jak, jakby, niż, niby** itp. w zdaniach złożonych porównawczych.

*Zróbcie to ćwiczenie tak, jak umiecie.
Łatwiej to napisać, niż powiedzieć.*

Na ogół przecinka **nie stawiamy** przed następującymi spójnikami:

- albo, ani, bądź, czy, i, lub, niż, oraz, tudzież

Siedzę w domu i piszę wypracowanie.

Pojadę w góry na kolonie lub wybiorę się z rodzicami nad morze.

Nie chcę być górnikiem ani marynarzem.

Uwaga 1! W sytuacji, gdy taki spójnik następuje po wypowiedzeniu wtrąconym (o czym mowa wyżej) albo po wplecionym zdaniu podrzędnym (o czym mowa wyżej), to taka wstawka zgodnie z normalną zasadą jest oddzielona od reszty zdania dwoma przecinkami, a przecinek zamykający wstawkę stoi wtedy przed spójnikiem.

Uwaga 2! Jeżeli jednak takie spójniki się powtarzają, stawiamy przecinek przed drugim i ewentualnie przed następnym członem zdania, który zaczyna się od tego spójnika.

Albo zrobisz to dziś, albo nie rób tego wcale.

Nie było go ani w kuchni, ani w jadalni.

- **Nie** stawiamy przecinka przed porównaniami, które są wprowadzane przez wyrazy: **jak, jakby, niż, niby** itp.

Jesteś piękna niczym poranek majowy.

Nie ma jak w domu.

Jest zdrowa jak ryba.

WYKRZYKNIK

Wykrzyknik stawiamy:

- a) po wykrzyknieniach, np. *Hura!*;
- b) po zdaniach wykrzyknikowych i zdaniach o treści rozkazującej (choć nie zawsze, gdy czasownik jest w trybie rozkazującym, użycie wykrzyknika jest wskazane, np. *Zobacz, o której godzinie przyjedzie pociąg*).

PYTAJNIK

Pytajnik stawiamy po zdaniach pytajnych.

Uwaga!

W zdaniach złożonych używa się pytajnika tylko wtedy, gdy zdanie nadrzędne ma charakter pytajny.

DWUKROPEK

Dwukropek stawiamy:

- a) przed szczegółowym wyliczeniem, poprzedzonym ogólnym ujęciem tego, co ma być następnie wyszczególnione, np. *W klasie mamy następujące kwiaty: paproć, pelargonię, bluszcz;*
- b) przed przytoczonymi słowami, np. *Powiedziała: „Nie chcę!”.*

MYŚLNIK

Myślnik stawiamy:

- a) w celu zastąpienia pominiętego, domyślnego członu zdania, np. *Rano pójdę do szkoły, wieczorem – (pójdę) do kina;*
- b) w celu zastąpienia wyrazów od, do lub mniej więcej między liczbami zapisanymi cyframi, np. *Sklep czynny w godzinach 10-18;*
- c) przed wyrazami niespodziewanymi dla czytelnika, np. *Włożył klucz i – drzwi się otworzyły;*
- d) w celu wprowadzenia kolejnych osób uczestniczących w dialogu;
- e) w celu wyodrębnienia członów wtrąconych.

WIELOKROPEK

Wielokropek stawiamy:

- po to, by pokazać, że wypowiedzenia jest urwane, niepełne, np. *Usłyszałem, że... Nieważne!;*

NAWIAS

Nawias stawiamy w celu wydzielenia tekstu o charakterze uzupełniającym, wyjaśniającym, np. *W pokoju było dziesięć osób (w tym dwoje dzieci);*

CUDZYSŁÓW

Cudzysłów stawiamy:

- a) przed przytoczonymi fragmentami tekstu, wypowiedzeniami, wyrażeniami, pojedynczymi wyrazami;
- b) przed wyrazami użytymi ironicznie, np. *Jacek „wstawił się” w szkole pięcioma jedynekami na koniec roku.*